

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНОЇ-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ МІСІЙ ДИРЕКТОРІЇ УНР

Ластовець Н. О.

к. іст. н., старший викладач кафедри українознавства ХНУРЕ
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)
E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. У роботі проаналізовано культурну та просвітницьку роботу українських дипломатичних представництв періоду Директорії УНР. Особливу увагу було звернуто на культурницьку складову та переорієнтацію політики дипломатичних місій після Паризької мирної конференції (1919) та наради голів дипломатичних представництв у 1920 р.

Ключові слова: дипломатичне представництво, Директорія УНР, культурна дипломатія, просвітницька діяльність.

Україна зараз як ніколи потребує медійності та висвітлення теми війни проти росії на шпальтах всіх можливих західних медіа. Одним з варіантів як це можливо зробити є культурна промоція і зараз велика кількість українських артистів та митців роблять все можливе задля повернення теми України в інформаційний простір Заходу. Втім чи тільки таким чином можна це

організувати? Чи були успішні подібні кейси в минулому? Безумовно так. Період Української революцій був багатий на поразки та перемоги, у тому числі й на дипломатичному поприщі, але, на жаль, єдиною відомою серед широкого загалу спробою популяризувати українське і через це досягти видимості України як окремої держави, як окремої від «великої расейской» культури, є гастролі капели Кошиця, які були дуже успішними в Європі та Америці, але таких прикладів було набагато більше.

Важливо наголосити, що організацією культурних та просвітницьких заходів займалися урядовці українські дипломатичні місії, хоча це не входило до кола їх посадових обов'язків. Особливо це стосувалося фінансування. Так, наприклад, для відправи та перебування капели Кошиця за кордоном був встановлений окремий бюджет (хоча він все одно був замалий для організації концертів такого масштабу, тому часто дипломатичні представництва дофінансовували капелу з власних коштів). Щодо інших культурних заходів, їх фінансування взагалі не передбачалося. Посольства, консульства та дипломатичні місії могли використовувати виключно свої кошти для їх організації. Необхідно зазначити й те, що часто ініціаторами культурних заходів виступали певні особи зі складу дипломатичних представництв. Це було пов'язано з низкою причин, які починалися з мотивації і завершувалися контактами серед місцевого політикуму чи культурних діячів країни перебування.

Культурна дипломатія, разом з пропагандою українського стала основною складовою діяльності дипломатичних представництв тільки після провалу місій на Паризькій мирній конференції 1919 року і мала розв'язати декілька проблем: популяризувати Україну за кордоном через культуру, мистецтво, літературу; сприяти налагодженню контактів між українськими діячами та діячами країн перебування [1, с. 48]. Втім, навіть після наради голів дипломатичних місій інструкції для посольств та консульств змінені не були, офіційного закріплення цей напрям також не отримав, тому кожне представництво трактувало результати наради на власний розсуд. Серед прикладів успішних кейсів були заходи, організовані до ювілею М. Драгоманова посольством в Болгарії. Ініціатором цих заходів став секретар болгарського посольства Д. Шелудько, який тимчасово виконував обов'язки голови дипломатичного представництва. Це було позитивно сприйнято в країні перебування, і вже в березні 1920 року за ініціативою професора І. Шишманова було створене українсько-болгарське товариство [2, с. 190].

Дипломатичні представництва, разом з військово-санітарними місіями та закордонними емігрантськими організаціями також брали на себе організацію свят. Наприклад, у Празі в 1920 року було організовано святкування Великодня. Ці дійства були доволі масовими, на загальному святкуванні було присутньо 150 осіб, а на виставі 300 [2, с. 190]. Окрім свят організовувалися заходи щодо святкувань ювілеїв видатних діячів. Як вже наголошувалося, у Болгарії було організовано святкування ювілею М. Драгоманова, а в Празі – роковини Т. Шевченка (1920) [2, с. 190–191].

Також проводилася велика кількість відкритих лекцій про українське питання та українську культуру, про що згадують у своїх спогадах О. Лотоцький [7, с. 134] та Д. Дорошенко [6]. Це було поширеним явищем. Лекторами були представники українських дипломатичних місій, що значно посилювало інтерес до України, до її традицій та культури. Наприклад, М. Тишкевича запрошували читати лекції про історію України паризьким студентам: «...гурток студентів із школи політичних наук із групою студентів Ecole Normale (одна з найвищих шкіл, з якої вийшло багато відомих політичних діячів), прохав гр. Тишкевича зробити виклад про Україну» [2, с. 272–273].

У липні 1920 р. відбулася інша лекція, присвячена місцю жінок в українській історії та культурі: «У Римі була улаштована пп. Єремієвою і д-ром Гріненком лекція для італійського громадянства на тему «Українське жіноцтво в історії України». Лекція мала великий успіх і зібрала повну аудиторію» [3, с. 116]. Деякі лекції викликали гарячі суперечки у партійних колах, як це сталося з доповіддю М. Залізняка про державне будівництво в Україні: «Лекція п. М. Залізняка на тему «Роля партії есерів у державному будівництві України», у зв'язку з програмовою статтею проф. Грушевського («Борітеся – поборете», ч. 1), викликала гарячі дискусії, які продовжувалися уже два вечори та ще не закінчились. Промовляли д-р П. Лисяк, сен. С. П. Шелухін С. Гольдеман, І. Рудницький і др. Оборонцям – соціальної революції на Вкраїні виступили пп. Чечіль і Христюк» [4, с. 409].

Отже, українські дипломатичні представництва періоду Директорії УНР провадили досить активний культурний складник, який був вагомою частиною їх роботи. Організація заходів безпосередньо впливала на ставлення до України та української інтелігенції, але, на жаль, змінити вже підписаний в Парижі мирний договір вона не могла. До здобуття Україною незалежності українському народу треба було пережити радянську окупацію, три голодомори та знищення інтелігенції, що вирішити: залишитися чи повернутися в радянську Україну. Втім, зараз, на жаль, кейси з варіантами комунікації також дуже актуальні через повномасштабне вторгнення в межах російсько-української війни.

Список використаних джерел

1. Веденєєв Д. Міжнародно-інформаційна діяльність Української держави 1917–1923 рр. К.: Наук. Відділ НА СБУ, 2009. 164 с
2. Воля. Відень, 1920. Т. 2, Ч. 1–10. 439 с.
3. Воля. Відень, 1920. Т. 3, Ч. 1–13. 565 с.
4. Воля. Відень, 1920. Т. 4, Ч. 1–13. 675 с.
5. Держалюк М. Міжнародне становище України та її визвольна боротьба у 1917–1922 рр. К.: Оріони, 1998. 240 с.
6. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920 роки). К., 2007. 632 с.
7. Лотоцький О. Сторінки минулого. Ч. 4: В Царгороді. Б.м.: Українська Православна Церква в США, 1966. 178 с.